

приемов является деятельностный характер визуализации: учащиеся не просто воспринимают готовые изображения, а создают их сами (в воображении, на бумаге, в виде схемы), и этот процесс создания сопровождается речевым оформлением.

1 Образовательный стандарт общего среднего образования : утв. постановлением Министерства образования Респ. Беларусь 26.12.2018 № 125 // Национальный образовательный портал Республики Беларусь. – URL: <https://adu.by/images/2019/01/obr-standart-ob-sred-obrazovaniya.pdf>. – (дата обращения: 01.03.2026) – Текст: электронный.

2 Учебная программа по учебному предмету «Литературное чтение» для I–IV классов учреждений общего среднего образования // Национальный образовательный портал Республики Беларусь. – URL: <https://adu.by/ru/homeru/obrazovatelnyj-protsess-2025-2026-uchebnyj-god/obshchee-srednee-obrazovanie/2025-2026-uchebnyj-god-ii-iv-klassy.html>. – (дата обращения: 01.03.2026) – Текст: электронный.

3 Сырина, Т.А. Когнитивная визуализация: сущность понятия и его роль в обучении языку / Т.А. Сырина // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2016. – № 7 (172). – С. 81-85.

4 Никитина, Е.Е. Словесное рисование как методический прием изучения регионального фольклора на уроках литературного чтения в 3-4 классе [Электронный ресурс] / Е.Е. Никитина // Учительский журнал. – URL: <https://www.teacherjournal.ru/categories/11/articles/7630>. – (дата обращения: 01.03.2026) – Текст: электронный.

5 Крицкая, Н. В. Визуализация как средство активизации познавательной деятельности обучающихся на первой ступени общего среднего образования / Н. В. Крицкая, И. Н. Гладкая // Актуальные вопросы педагогического образования : монография. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2024. – С. 130-148. URL: <https://rep.vsu.by/bitstream/123456789/42737/1/130-148.pdf> (дата обращения: 08.03.2026) – Текст: электронный.

ТВОРЧЫЯ ЗАДАННІ НА ўРОКАХ ЛІТАРАТУРНАГА ЧЫТАННЯ ЯК СРОДАК РАЗВІЦЦА ЧЫТАЦКАЙ ЦІКАВАСЦІ МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ

Князева М.С.,

студэнтка 4 курса БрДУ імя А.С. Пушкіна, г. Брэст, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Канцавая Г.М., канд. філал. навук, дацэнт

Развіваць чытацкую цікавасць як устойлівую патрэбнасць неабходна з малодшага школьнага ўзросту, так як менавіта ў гэты перыяд закладваюцца асноўныя чытацкія ўменні і навыкі.

Мэта працы – даследаваць і выявіць найбольш эфектыўныя творчыя заданні, выкарыстанне якіх на ўроках літаратурнага чытання садзейнічае развіццю чытацкай цікавасці малодшых школьнікаў.

Матэрыял і метады. Для дасягнення пастаўленай мэты выкарыстоўваўся комплекс узаемадапаўняльных метадаў: вывучэнне і аналіз псіхолага-педагагічнай літаратуры па даследуемай праблеме, эмпірычнае даследаванне. Даследаванне ўзроўню сфарміраванасці ў малодшых школьнікаў чытацкай цікавасці на ўроках літаратурнага чытання праводзілася на базе ДУА “Сярэдняя школа № 1 г. Брэста” ў 4 класах. У эксперыменце прымала ўдзел 52 вучні малодшага школьнага ўзросту. У якасці дыягнастычнага інструментарыю былі выбраны метадыкі “Твая формула цікавасці да чытання” А. П. Кашкарава і “Які ты чытач?” Н. Р. Малахавай.

Вынікі і іх абмеркаванне. Праблеме развіцця чытацкай цікавасці малодшых школьнікаў прысвечаны працы У.Г. Гарэцкага, Л.Ф. Кліманавай, З.І. Раманоўскай, Н.М. Святлоўскай і інш. Паняцце “чытацкая цікавасць” аб’ядноўвае тры ключавыя аспекты: выбіральнасць (перавага пэўнага тыпу літаратуры, які адпавядае індывідуальным запатрабаванням і густам); эмацыянальны складнік – атрыманне задавальнення і станоўчых эмоцый ад працэсу чытання; сталасць – развіццё глыбокага разумення ролі чытання ў жыцці (ператварэнне хобі ў неад’емную частку індывідуальнага самаўдасканалення).

Чытацкая цікавасць – гэта выбарча-станоўчыя адносіны чытача да чытання друкаваных твораў, якія набываюць для яго значнасць і эмацыянальную прывабнасць у меру іх адпаведнасці яго духоўным патрэбам і асаблівасцям чытацкай псіхалогіі [1]. Чытацкая цікавасць праяўляецца ў актыўных адносінах чытача да чалавечага вопыту, заключанага ў кнігах, і да сваёй здольнасці самастойна здабываць гэты вопыт з кніг.

Нувукоўцамі вылучаюцца тры асноўныя віды чытацкіх цікавасцяў: 1) зацікаўленасць тэкстам (у чытача фарміруюцца ацэначныя адносіны да твора

на аснове знешняй інфармацыі); 2) сітуацыйная зацікаўленасць (узнікае непасрэдна ў працэсе чытання пад уплывам знешніх фактараў: якасць выдання, ілюстрацыі, эмацыянальная прывабнасць тэксту); 3) асабістая зацікаўленасць (адлюстроўвае індывідуальныя асаблівасці чытача: яго патрэбнасці, здольнасці, перавагі).

Для паспяховага развіцця чытацкай цікавасці ў малодшых школьнікаў настаўнікі выкарыстоўваюць разнастайныя метады, прыёмы і сродкі. Асаблівая ўвага надаецца выкарыстанню на ўроках літаратурнага чытання творчых заданняў, якія характарызуюцца наступнымі асаблівасцямі: 1) будуюцца вакол нестандартных задач, якія патрабуюць ад вучняў арыгінальных рашэнняў; 2) накіраваны на ўнутраны свет вучня, садзейнічаючы засваенню культурных сэнсаў і каштоўнасцей праз уласны вопыт;

3) выкананне заданняў прадугледжвае шматэтапную дзейнасць; 4) выкананню заданняў папярэднічае падрыхтоўчая праца (вывучэнне матэрыялу, аналіз прыкладаў); 5) атрыманыя прадукты захоўваюцца і становяцца даступнымі для наступнага выкарыстання; 6) аб'ядноўваюць вучэбную і забаўляльную дзейнасць вучняў [2, с. 246].

Намі вылучаны найбольш эфектыўныя віды творчых заданняў, якія можна выкарыстоўваць на ўроках літаратурнага чытання для развіцця чытацкай цікавасці.

Стварэнне афішы на літаратурным творы спрыяе ўстанаўленню ўзаемасувязі паміж зместам твора і яго візуальным уяўленнем, развівае здольнасць вучняў творча інтэрпрэтаваць тэкст, стымулюе уяўленне і аналітычныя навыкі. Афішу можна намалюваць, зрабіць аплікацыю, стварыць у тэкставым ці графічным рэдактары і г. д.

Мадэляванне вокладкі літаратурнага твора садзейнічае развіццю цікавасці да чытання і выкарыстоўваецца для паглыблення разумення літаратурнага тэксту. Вучні самастойна распрацоўваюць візуальнае прадстаўленне вокладкі вывучаемага твора, якое адлюстроўвае асноўныя характарыстыкі кнігі, вобразы герояў, тэматыку і настрой твора.

“Слоўнік эмоцый, пачуццяў і станаў” уключае тэрміны, якія адлюстроўваюць як эмацыянальнае ўспрыманне аўтара ў адносінах да персанажаў, так і ўласныя пачуцці, а таксама настрой літаратурных герояў.

“Слоўнік характарыстык літаратурнага героя” накіраваны на выяўленне і апісанне рыс характару, якасцяў персанажаў і ацэнку іх учынкаў. Праца з падобным слоўнікам спрыяе фарміраванню ў вучняў маральных арыенціраў, дапамагаючы распазнаваць добрыя ці няправільныя ўчынкі герояў [3].

“Інтэрв'ю з персанажам (або аўтарам) твора”, у ходзе якога адзін з вучняў выступае ў ролі інтэрв'юера, а другі – у ролі героя (або аўтара) прачытанага тэксту. Задача першага вучня – скласці пытанні, заснаваныя на змесце тэксту, і правесці “інтэрв'ю” з героем (або аўтарам).

Складанне пытанняў, тэстаў, віктарын на прачытаным тэксце накіравана тое, каб далучыць малодшых школьнікаў да актыўнага працэсу асэнсавання і аналізу прачытанага, замацаваць атрыманыя веды і садзейнічаць глыбокаму ўспрыманню мастацкай літаратуры. Малодшыя школьнікі вучацца вызначаць ключавыя падзеі і ідэю ў тэксце, фармуляваць пытанні, якія патрабуюць аргументаваных і разгорнутых адказаў, і ствараць тэставыя заданні з выбарам правільнага варыянта.

“Кадр за кадрам”. Малодшым школьнікам прапануецца падзяліць вывучаемы твор на сэнсавыя блокі і праілюстравать кожны сэнсавы блок. Затым, абапіраючыся на ілюстрацыі, вучні прайграюць сюжэт твора.

У рамках нашага даследавання быў ацэнены рэальны ўзровень сфарміраванасці чытацкай цікавасці вучняў 4 класа на ўроках літаратурнага чытання з дапамогай метадык “Твая формула цікавасці да чытання” (А.П. Кашкараў) і “Які ты чытач?” (Н.Р. Малахава). Намі быў распрацаваны і апрабаваны падчас вытворчай перададдипломнай практыкі комплекс творчых заданняў. Параўнаўшы вынікі канстатуючага і кантрольнага этапаў эксперымента, можна азначыць: назіраецца станоўчая дынаміка. Пасля правядзення ўрокаў з выкарыстаннем творчых заданняў узровень развіцця чытацкай цікавасці малодшых школьнікаў павысіўся.

Заклучэнне. Такім чынам, выкарыстанне творчых заданняў на ўроках літаратурнага чытання садзейнічае актывізацыі разумовых працэсаў, стварае аптымальныя ўмовы для якаснага развіцця ў малодшых школьнікаў чытацкай цікавасці.

1 Светловская, Н.Н. Методика внеклассного чтения / Н.Н. Светловская. – М. : Просвещение, 1991. –206 с.

2 Тихомирова, И.И. Библиотечная педагогика, или Воспитание книгой : учеб.-метод. пособие / И.И. Тихомирова. – Санкт-Петербург : Профессия, 2011. – 384 с.

ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ РЕЧИ У ВОСПИТАННИКОВ С ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ

Кондратенко В.С.¹, Мосина Т.В.²,

¹студентка 4 курса, ²студентка 1 курса ВГУ имени П.М. Машерова,

г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Швед М.В., ст. преподаватель

Дошкольный возраст рассматривается как сензитивный период коррекции нарушений речевого развития детей с интеллектуальной недостаточностью. Для воспитанника указанной категории качественно сформированная речь имеет большое значение, т.к. впереди у него важнейший период – обучение в школе и процесс активной социализации в обществе. Проблемами изучения возникновения и преодоления нарушений речи у детей с интеллектуальной недостаточностью на различных возрастных этапах, определения подходов к коррекции недостатков развития речи занимались Р.И. Лалаева, Е.С. Слепович, Т.Б. Филичева, Н.Н. Баль, О.А. Науменко, В.В. Ткачёва, А.А. Катаева, Е.А. Стребелева и др. Б. С. Нажмитдинова, основываясь на работах В.В. Ткачевой, В.П. Глухова, Л.С. Волковой, Е.М. Мастюковой и др. указывает, что при интеллектуальной недостаточности необходимо развитие более высоких форм связной речи, при которых дети могли бы составлять полное предложение, делить его на слова, составлять рассказ по сюжетным картинкам [1].

Игровые технологии представляют собой единство развивающих возможностей игр для формирования личности обучающихся, осуществляющееся средствами организации разносторонней игровой деятельности, доступной каждому ребенку, с учетом психофизических особенностей, путем осуществления игровых программ, имеющих как общеразвивающий, так и специализированный характер [2]. Игровые технологии рассматриваются, в том числе, как средство развития речи воспитанников с интеллектуальной недостаточностью на коррекционных занятиях в рамках реализации индивидуального подходов к обучению и развитию данной категории детей.

Е.А. Карталова, Е.Д. Ефимова указывают, что для речевого развития могут использоваться все виды игры. Например, в сюжетно-ролевой игре совершенствуется диалогическая речь, возникает потребность в связной монологической речи. Развитие сюжетно-ролевой игры ведет к интенсивному овладению языком, словарным составом и грамматическим строем, в результате чего речь становится более связной [3].

Цель – проанализировать возможности использования игровых технологий для преодоления недостатков развития речи детей дошкольного возраста с интеллектуальной недостаточностью.

Материал и методы. Целенаправленное исследование особенностей формирования грамматического строя речи у воспитанников с интеллектуальной недостаточностью проводилось на базе ГУО «Шарковщинский районный центр коррекционно-развивающего обучения и реабилитации» и ГУО «Специальный детский сад № 1 г. Витебска». В исследовании приняло участие 20 воспитанников с интеллектуальной недостаточностью различной степени. В качестве методов исследования была использована методика диагностики устной речи Т.А. Фотековой. Исследование особенностей развития связной речи состояло из цикла заданий: 1) составление рассказа по серии сюжетных картинок; 2) пересказ прослушанного текста.